

Kraków, 26.11.2025 r

Dr hab. Igor Pietkiewicz, prof. UIK

Centrum Badań nad Traumą i Dysocjacją

Uniwersytet Ignatianum w Krakowie

Kopernika 26, 31-501 Kraków

E-mail: pietkiewicz@ignatianum.edu.pl

RECENZJA

ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr Pauliny Bagrowskiej

Vulnerability to harm as a foundation of paranoia-like thoughts in a non-clinical population

Instytut Psychologii PAN, 2025

Rozprawa doktorska mgr Pauliny Bagrowskiej została przygotowana w formie cyklu pięciu publikacji naukowych, zgodnie z wymogami Instytutu Psychologii PAN oraz art. 187 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Towarzyszący dysertacji tekst syntetyczny porządkuje i spaja całość materiału, przedstawiając teoretyczne podstawy, uzasadnienie wyboru problemu, strukturę programu badawczego oraz główne wnioski. Dokumentacja jest kompletna, a całość przygotowana przejrzyście.

Na dysertację składa się pięć artykułów, z czego cztery zostały opublikowane w uznanych czasopismach z listy JCR: *Schizophrenia Research* (dwie publikacje), *Journal of Psychiatric Research* oraz *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*. Są to periodyki o wysokim współczynniku oddziaływania i dużej renomie w dziedzinie psychologii klinicznej i psychiatrii. Piąta praca udostępniona jest jako preprint na platformie OSF. W każdym artykule Doktorantka pełni rolę pierwszego autora, co potwierdza jej samodzielność badawczą.

Na uznanie zasługuje również pozapublikacyjna aktywność Doktorantki: realizacja własnego grantu PRELUDIUM, udział w projekcie promotora, staż badawczy w *Cardiff University Brain Research Imaging Centre* oraz współpraca z naukowcami z zagranicy. Jest to dorobek wyraźnie przekraczający standardowy poziom doktoratu.

Merytorycznie rozprawa stanowi spójny program badań nad mechanizmami podatności na zranienie (*vulnerability to harm*) oraz ich rolę w rozwoju myśli paranoicznych w populacji nieklinicznej. Doktorantka stawia ambitne pytania o to, w jaki sposób zwykle doświadczenia interpersonalne mogą prowadzić do rozwoju przekonań typu „jestem zagrożony” lub „inni mają wobec mnie wrogie intencje”. Jej podejście jest nowoczesne i osadzone we współczesnych modelach poznawczych i sieciowych.

Jednym z najciekawszych elementów dysertacji jest analiza mizofonii. Doktorantka nie traktuje jej jako zjawiska wyłącznie sensorycznego, lecz bada ją w kontekście monitorowania zagrożenia. Wyniki wskazują, że osoby z nasilonymi objawami mizofonii częściej pozostają w stanie wzmożonej czujności (*hypervigilance*), przewidują zagrożenie (*threat anticipation*) i interpretują neutralne bodźce jako zagrażające. Z perspektywy klinicznej warto zauważyć, że takie wzorce często rozwijają się pierwotnie jako reakcja na zagrożenie w środowiskach nacechowanych napięciem lub nieprzewidywalnością. U części osób nadwrażliwość na bodźce dźwiękowe może stanowić przetrwały mechanizm monitorowania otoczenia — wzorzec „nasłuchiwania”, mający niegdyś chronić przed zagrożeniem. Neutralne sygnały mogą wówczas aktywować system zagrożenia, podobnie jak w wielu stanach nadmiernej czujności obserwowanych w praktyce klinicznej u ludzi z PTSD. Nie są to hipotezy testowane w dysertacji, lecz kontekst, w którym jej wyniki nabierają dodatkowej głębi.

Równie interesujący jest wątek negatywnego obrazu ciała. Doktorantka bada jego związek z wrażliwością interpersonalną (*interpersonal sensitivity*) oraz podatnością na myśli paranoiczne (*paranoia-like thoughts*). Obraz ciała jest konstruktem silnie relacyjnym — powstaje w dużej mierze poprzez uwewnętrznione komunikaty opiekunów, doświadczenia porównywania lub komentarze rówieśników. Naturalnym pytaniem, które pojawia się podczas lektury, jest to, w jaki sposób te doświadczenia kształtują wrażliwość interpersonalną i tendencję do interpretowania reakcji otoczenia w sposób zagrażający. Praca Doktorantki nie bada bezpośrednio procesu uwewnętrzniania komunikatów ze środowiska, jednak jej wyniki zdecydowanie otwierają przestrzeń do jakościowych analiz, które mogłyby wyjaśnić wpływ wczesnych doświadczeń relacyjnych na to, jak jednostka interpretuje siebie i innych.

W jednym z badań Doktorantka zastosowała narzędzie CEQ-58, umożliwiające analizę różnych kategorii wczesnych doświadczeń urazowych. W modelu sieciowym wyraźnie ujawniła się rola zaniedbania emocjonalnego, co jest zgodne z literaturą wskazującą na jego szczególny wpływ na rozwój wrażliwości interpersonalnej. Doktorantka analizowała jednak ten obszar głównie na poziomie ogólnych powiązań. Z klinicznego punktu widzenia interesującym kierunkiem dalszych badań mogłoby być bardziej szczegółowe rozróżnienie podtypów doświadczeń zaniedbania („trauma of omission”, np. brak właściwego odzwierciedlenia potrzeb dziecka, wycofanie emocjonalne opiekunów) oraz traumy działania („trauma of commission”, np. bycie świadkiem krzywdy wyrządzanej bliskiej osobie, bycie samemu ofiarą przemocy fizycznej, seksualnej lub emocjonalnej). Różne formy tych doświadczeń mogą prowadzić do odmiennych profili reaktywności emocjonalnej, nadmiernej czujności i interpretowania otoczenia jako zagrażającego — zarówno w odniesieniu do negatywnego obraz ciała, jak i ewentualnych przetrwałych wzorców reagowania na bodźce dźwiękowe. Nie stanowi to braków pracy, lecz wskazuje potencjalnie cenny kierunek jej rozwinięcia.

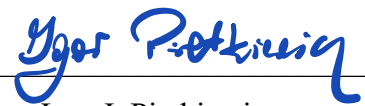
Zgadzam się z Doktorantką, że przedstawione analizy nie mają charakteru przyczynowego. Pokazują jednak spójny wzorzec współwystępowania: podatności emocjonalnych, tworzenia wrogich atrybucji, negatywnego afektu, trudności regulacyjnych i tendencji do interpretowania sygnałów społecznych jako zagrażających. Wyniki te mają istotne implikacje kliniczne, zwłaszcza dla rozumienia, jakie czynniki mogą zwiększać ryzyko rozwoju myśli paranoicznych w populacji nieklinicznej.

Pod względem metodologicznym badania zostały przeprowadzone rzetelnie. Doktorantka stosuje zróżnicowane podejścia analityczne, w tym modele sieciowe, mediacje oraz intensywne pomiary dzienne, a próby badawcze są adekwatne i dobrze dobrane. Interpretacje wyników są ostrożne i zgodne z danymi, a Doktorantka świadomie wskazuje ograniczenia, co stanowi oznakę dojrzałości badawczej.

Rozprawa jest napisana jasno, precyzyjnie i z dobrą orientacją w literaturze. Doktorantka umiejętnie łączy różne modele teoretyczne i osadza swoje badania w szerszym kontekście współczesnych ujęć paranoi — zarówno klasycznych poznawczych, jak i nowoczesnych podejść sieciowych.

Biorąc pod uwagę wysoki poziom merytoryczny, publikacyjny i organizacyjny dysertacji, jej oryginalność, dojrzałość conceptualną oraz wagę wnoszonego wkładu, stwierdzam, że rozprawa mgr Pauliny Bagrowskiej spełnia wszystkie wymagania określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478, 619, 1630) oraz w regulaminie Instytutu Psychologii PAN.

Dlatego **wnoszę o dopuszczenie rozprawy do dalszych etapów przewodu doktorskiego oraz o jej wyróżnienie** zgodnie z par. 13 pkt. 1.2.c. Jest to praca dojrzała, ambitna i znacząco wzbogacająca wiedzę o mechanizmach podatności na myśli paranoiczne w populacji nieklinicznej.

Igor J. Pietkiewicz